

УДК 378.147:005-057.177.4

DOI 10.31654/2663-4902-2026-PP-2-46-55

Новгородська Ю. Г.

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти,
психології та менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
novhorodska.yh@ndu.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0000-8273-9738>

**ДОСЛІДНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ**

У статті виявлено, що у сучасних умовах реформування освітньої галузі, динамічних суспільних змін, цифровізації управлінських процесів і зростання вимог до якості освітніх послуг особливої ваги набуває підготовка керівника нового покоління, здатного не лише ефективно організувати функціонування закладу освіти, а й здійснювати науковий пошук, аналізувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення та впроваджувати інновації. Розкрито сутність поняття дослідницької компетентності та зміст структурних компонентів досліджуваного явища. У процесі наукового пошуку використано комплекс теоретичних методів дослідження: аналіз, синтез та узагальнення психолого-педагогічної літератури для з'ясування сутності поняття «дослідницька компетентність», системно-структурний підхід до вивчення структурних компонентів досліджуваного професійного утворення. За результатами наукового пошуку сформульовано авторське трактування дослідницької компетентності менеджера освіти та змодельовано структуру досліджуваного явища, складовими якої визначено п'ять взаємопов'язаних компонентів.

Ключові слова: управління, менеджер освіти, дослідницька діяльність, дослідницька компетентність, мотиваційно-ціннісний компонент, когнітивний компонент, інформаційно-комунікаційний компонент, операційно-діяльнісний компонент та особистісно-рефлексивний компонент.

Постановка проблеми. XXI століття характеризується інтенсивними суспільними перетвореннями, що охоплюють економічну, соціальну та освітню сфери. Глобалізаційні процеси, цифровізація та швидкі зміни на ринку праці зумовлюють необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки фахівців, зокрема управлінських кадрів. Зростаючі вимоги роботодавців до рівня професійної компетентності, мобільності, здатності до навчання впродовж життя та прийняття ефективних управлінських рішень актуалізують потребу у формуванні нової генерації висококваліфікованих менеджерів як у системі формальної, так і неформальної освіти.

Сучасна освітня система виступає відображенням суспільних змін і водночас є інструментом їх реалізації. Вона орієнтується на підготовку активного, самостійного суб'єкта професійної діяльності, здатного до критичного мислення, аналізу складних ситуацій і пошуку оптимальних рішень. Особливої значущості набуває розвиток аналітичного мислення та здатності до прогнозування, що є важливими для ефективної організації професійної підготовки менеджерів загалом і менеджерів освіти зокрема. У цьому контексті підготовка майбутніх управлінців закладів освіти має зазнавати суттєвих змін: вона повинна ставати більш гнучкою, варіативною та практико орієнтованою, відходити від репродуктивних моделей навчання та шаблонних підходів [6]. Важливим є розвиток здатності до конструктивної адаптації в умовах невизначеності,

швидкого реагування на виклики та ефективного управління змінами. Одним із ключових напрямів модернізації професійної підготовки менеджерів освіти є формування їхньої дослідницької компетентності.

Актуальність останніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблематика дослідницької діяльності фахівців посідає важливе місце в сучасній педагогічній науці. Різні аспекти дослідницької компетентності як складного інтегративного утворення стали предметом уваги вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема сутність, змістові характеристики, структурні компоненти та педагогічні умови формування дослідницької компетентності розкрито у працях А. Альбрехт, К. Баханова, І. Волощука, В. Голубородька, Л. Задорожної, Т. Кудрявцева, Н. Любчак, С. Сисоєвої, В. Паламарчук, О. Пометун, А. Сиротенко, Г. Фреймана, І. Якиманської та інших науковців. У зазначених дослідженнях дослідницька компетентність розглядається як інтегративна професійно-особистісна якість, що поєднує систему наукових знань, дослідницьких умінь, ціннісних орієнтацій, мотивацію до наукового пошуку та готовність до творчого розв'язання професійних завдань.

Окремий напрям становлять наукові праці, присвячені специфіці формування дослідницької компетентності у здобувачів різних освітніх програм і спеціальностей. Такі питання висвітлено у дослідженнях Н. Кайдалової, М. Савохіної, С. Сапожнікова, Н. Шварп та інших учених. Автори акцентують увагу на значенні дослідницьких завдань, проєктної діяльності, інтеграції науки й освіти, розвитку академічної доброчесності, а також використанні сучасних цифрових технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Водночас, попри вагомий науковий доробок, недостатньо розробленими залишаються питання формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів сфери освіти з урахуванням специфіки їхньої професійної діяльності. Зокрема потребують подальшого наукового обґрунтування структура дослідницької компетентності майбутнього керівника закладу освіти, зміст її компонентів, педагогічні умови розвитку здатності до аналітичної діяльності. Недостатньо висвітлено й потенціал магістерської підготовки як середовища формування дослідницької готовності майбутніх управлінців. Саме розв'язанню зазначених питань і присвячено дану статтю.

Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчує значний інтерес дослідників до означеної проблеми, водночас потребують подальшого вивчення питання формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів освіти з урахуванням сучасних викликів та тенденцій розвитку освітнього середовища.

Мета статті полягає в аналізі теоретичних аспектів проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів закладів освіти, зокрема розкритті сутності поняття та виявленні його структурних компонентів.

Виклад основного матеріалу. Дослідницька діяльність керівника закладу освіти має специфічний характер, що відрізняє її від класичної наукової діяльності та визначається поєднанням управлінських, аналітичних і практико орієнтованих функцій. Її особливості зумовлені контекстом професійної діяльності керівника, який діє в умовах невизначеності, багатofакторності освітнього середовища та необхідності швидкого прийняття ефективних рішень.

Передусім, однією з ключових особливостей є *практична спрямованість досліджень*. На відміну від академічної науки, дослідницька діяльність керівника орієнтована не лише на отримання нового знання, а передусім на вирішення конкретних управлінських проблем закладу освіти. Це можуть бути питання підвищення якості освітнього процесу, ефективності інноваційних технологій, професійного розвитку педагогічного колективу тощо. Таким чином, дослідження мають прикладний характер і безпосередньо впливають на управлінські рішення. Другою важливою особливістю є *інтегративний характер дослідницької діяльності*. Керівник поєднує функції адміністратора, аналітика та дослідника, що вимагає синтезу знань із педагогіки,

менеджменту, психології, соціології та аналітики даних. Сучасні науковці підкреслюють, що ефективний керівник повинен володіти міждисциплінарним мисленням, що дозволяє комплексно аналізувати освітні явища та процеси. Наступною характерною рисою є *опора на дані та доказовість (evidence-based management)*. У сучасних умовах дослідницька діяльність керівника все більше базується на використанні емпіричних даних: результатів моніторингів, внутрішніх і зовнішніх оцінювань, статистичних показників, соціологічних опитувань. Це забезпечує обґрунтованість управлінських рішень і підвищує їх ефективність. Такий підхід відповідає концепції *data-driven management*, яка активно розвивається в освітньому менеджменті останніх років. Важливою особливістю є також *безперервність і циклічність дослідницької діяльності*. Вона не є разовим актом, а реалізується як постійний процес, що включає етапи діагностики, планування, впровадження змін, оцінювання результатів і корекції діяльності. Такий цикл відповідає логіці управління якістю освіти та забезпечує постійне вдосконалення освітнього процесу. Ще однією суттєвою характеристикою дослідницької діяльності виступає *колективний характер досліджень*. Керівник не здійснює дослідницьку діяльність ізольовано, а залучає педагогічний колектив, створює творчі групи, ініціює професійні спільноти. Це сприяє формуванню культури дослідницької діяльності в закладі освіти та розвитку педагогів як дослідників власної практики. Особливої уваги заслуговує *інноваційна спрямованість дослідницької діяльності*. Результати досліджень стають підґрунтям для впровадження нових освітніх технологій, управлінських підходів, моделей організації освітнього процесу. Таким чином, дослідницька діяльність виступає механізмом інноваційного розвитку закладу освіти. Крім того, сучасні умови визначають ще одну важливу рису – *цифровізацію дослідницької діяльності*. Використання цифрових інструментів (онлайн-опитувань, аналітичних платформ, електронних журналів, систем управління навчанням) значно розширює можливості збору, обробки та інтерпретації даних. Це підвищує оперативність і точність досліджень, а також дозволяє керівнику працювати з великими масивами інформації. Не менш значущою є *рефлексивна спрямованість дослідницької діяльності*. Керівник здійснює не лише аналіз зовнішніх процесів, але й оцінює власну управлінську діяльність, що сприяє професійному саморозвитку та підвищенню управлінської компетентності [2].

Сукупність вище схарактеризованих особливостей визначає ключову роль дослідницької діяльності у забезпеченні ефективного управління та розвитку сучасного закладу освіти. Проте сучасний менеджер не обов'язково має бути науковцем у класичному розумінні цього поняття, проте він повинен володіти базовими методами дослідницької діяльності та вміти організувати її з метою виявлення нових чинників підвищення ефективності управління. Тобто, у керівника має бути сформована дослідницька компетентність.

Встановлено, що сучасні дослідження вітчизняних науковців репрезентують багатоаспектність дефініції «дослідницька компетентність» та різні погляди на її сутність. Так, С. Сисоева розглядає дослідницьку компетентність як «інтегровану особистісно-професійну якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущими якостями дослідника, зокрема такими, як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності» [13].

Слушною є думка В. Арлачова, який трактує дослідницьку компетентність як «готовність до самостійної науково-дослідної діяльності, критичного аналізу педагогічних явищ та впровадження інновацій» [1].

У процесі термінологічного аналізу М. Роганова приходять до висновку, що дослідницька компетентність є «інтегрованим комплексом знань, умінь, навичок, мотивацій та особистісних якостей, що охоплює всі етапи науково-педагогічної діяльності – від постановки проблеми до впровадження нововведень [12, с. 150].

Ряд вітчизняних науковців розглядає дослідницьку компетентність як:

- «інтегративну характеристику особистості, яка передбачає володіння методологічними знаннями, технологією дослідницької діяльності, визнання їхньої цінності та готовності до їх використання у професійній діяльності» [16];
- «інтегровану особистісно-професійну якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущими якостями дослідника, зокрема такими, як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності [3].

Підтримуємо позицію Л. Карпової, яка визначає дослідницьку компетентність як «інтегровану особистісно-професійну якість, що відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією здійснення дослідження у практичній площині, сформованість особистісно-значущих якостей, як умов реалізації його індивідуальної дослідницької траєкторії та системного залучення учнів до навчально-дослідницької роботи» [7, с. 87].

Заслуговує на увагу думка С. Кравченко, яка розглядає досліджуваний феномен як «інтеграційну якість особистості, яка виявляється в усвідомленій готовності фахівця здійснювати активну дослідницьку діяльність, володіючи сукупністю знань із методології та методів наукового дослідження; вмінь визначати суть, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, формулювати робочу гіпотезу, планувати та проводити дослідження, аналізувати отримані результати, формулювати висновки; досвіду підготовки публікацій, презентацій, виступів і захисту дослідницьких робіт; здатністю переходити від процесуальної діяльності до творчої, прагнення до саморозвитку і вдосконалення у професійній діяльності» [8, с. 267].

У рамках даного дослідження значущим є розгляд дефініції «дослідницька компетентність», запропоноване Н. Любчак, яка зазначає, що це «цілісна, інтегративна якість особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення й особистісні якості та виявляється в готовності та здатності здійснювати дослідницьку діяльність із метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, застосування творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, прийнятті рішень, аналізі й оцінці результатів дослідницької діяльності» [9, с. 173].

Таким чином, узагальнення наукових позицій дозволяє визначити дослідницьку компетентність менеджера закладу освіти як *інтегровану професійну якість, у структурі якої поєднуються знання, уміння, навички, що обумовлюють готовність до здійснення науково-дослідницької діяльності та здатність до проходження всіх етапів наукового дослідження й впровадження його результатів у практику.*

З урахуванням того, що дослідницька компетентність має інтегративний характер, вважаємо за доцільне проаналізувати її структуру. О. Гавриленко пропонує 4-х компонентну модель досліджуваного феномену, складовими якої є:

- *когнітивний компонент* включає ґрунтовні знання, обізнаність щодо вікових особливостей здобувачів освіти, володіння принципами упорядкування навчально-дослідницької діяльності, усвідомлення методологічних аспектів наукового дослідження;
- *діяльнісний компонент* охоплює практичні уміння та навички щодо реалізації дослідницької діяльності; спроможність висувати гіпотезу, проєктувати експеримент; здійснювати збір, обробку та інтерпретацію даних; узагальнювати інформацію, представляти результати дослідження;
- *мотиваційно-ціннісний компонент* ґрунтується на глибинній потребі пізнавати щось нове, постійно самовдосконалюватися, усвідомлювати значення дослідницької діяльності для особистого професійного розвитку;
- *рефлексивний компонент* характеризується спроможністю проводити аналіз та оцінку власної педагогічної діяльності, доцільності використовуваних методів та технологій, виявляти труднощі та коригувати подальшу діяльність з урахуванням інтересів та потреб здобувачів освіти [5].

В Нагаєв вважає, що для ефективного здійснення науково-дослідницької діяльності дослідницька компетентність менеджера має поєднувати наступні компоненти:

- *емоційно-ціннісний* – охоплює мотивацію до дослідницької роботи, стійкий інтерес до наукового пошуку, усвідомлення значущості досліджень для професійної діяльності, систему професійних цілей, цінностей і внутрішніх установок щодо інноваційного розвитку організації;

- *когнітивний* – характеризується наявністю ґрунтовних, системних і гнучких знань у сфері менеджменту та методології досліджень, здатністю до аналітичного мислення, умінням працювати з інформацією, інтерпретувати дані та застосовувати наукові підходи для розв'язання управлінських проблем;

- *комунікативно-діяльнісний* – передбачає високий рівень пізнавальної активності, здатність до творчого вирішення професійних завдань, сформовані комунікативні вміння, навички організації командної роботи, лідерські якості, а також володіння сучасними методами управління й прийняття рішень;

- *особистісно-розвивальний* – включає готовність до безперервного саморозвитку, здатність до самоосвіти, сформовані навички самоуправління, рефлексії власної діяльності, критичного самоаналізу та прагнення до професійного й творчого зростання [10].

К. Василенко розглядає дослідницьку компетентність майбутнього вчителя як складну систему, що складається з таких компонентів:

- *мотиваційно-ціннісний* – характеризується комплексом педагогічних цінностей, усвідомленням необхідності освоєння дослідницької діяльності, позитивною мотивацією до здійснення наукового пошуку;

- *інформаційно-змістовий* – передбачає оволодіння знаннями щодо основних дефініцій та інструментарію проведення наукових досліджень у педагогічній галузі, категорій і закономірностей педагогічної науки, методології наукового пізнання та технології інноваційних процесів в сфері освіти;

- *діялісно-поведінковий* – виявляється в ефективності організації досліджень у галузі педагогіки, віднаходженні адекватних шляхів вирішення креативних педагогічних завдань в інноваційній діяльності, передбачає не тільки розуміння сенсу проблеми дослідження, її осмислення, але й здатність творчо підходити до реалізації психолого-педагогічних досліджень в освітній практиці;

- *оцінювально-рефлексивний* – репрезентований педагогічною рефлексією, оскільки професійна діяльність вимагає від вчителя належного усвідомлення власної діяльності в контексті сучасних вимог суспільства [4].

Вагоме значення для нашого дослідження мають наукові розвідки С. Сисоєвої та Л. Козак, в яких презентовано структуру дослідницької компетентності викладача закладу вищої освіти. До неї входять:

- *мотиваційно-ціннісний компонент* передбачає розуміння викладачем особистої та суспільної значущості науково-педагогічних досліджень у професійній діяльності; сформованість постійного інтересу до науково-педагогічних досліджень; прагнення до систематичного розвитку дослідницьких умінь, спрямованість на отримання високої результативності науково-дослідницької діяльності;

- *когнітивний компонент* охоплює знання з методології педагогічного дослідження, розуміння його структури, основних етапів та методів здійснення; знання вимог щодо оформлення результатів наукового пошуку; специфіки організації науково-дослідної роботи студентів;

- *процесуально-діяльнісний компонент* включає вміння визначати науковий апарат дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, методи дослідження), розробляти програму наукового дослідження, прогнозувати та проводити попереднє оцінювання результатів дослідження; добирати методи дослідження згідно

поставлених цілей та застосовувати їх, належно оформлювати результати наукових пошуків; організувати науково-дослідну роботу зі студентами;

- *інформаційно-комунікаційний компонент* передбачає вміння опрацювати інформаційні джерела (навчальну літературу, словники, довідники, каталоги, монографії, періодичні видання тощо), застосовувати різні методи роботи з науковою літературою, володіти технологією оформлення списку використаних джерел; спроможність до опрацювання інформації (збір, обробка, аналіз, оцінювання) із застосуванням інноваційних інформаційно-комунікативних технологій; здатність до популяризації наукових знань у різних середовищах (академічному/суспільному);

- *комунікативний компонент* виявляється в здатності презентувати здобутки наукових досліджень аудиторії; виразно й зрозуміло формулювати свої думки, аргументувати власну позицію; вміння накопичувати та застосовувати досвід творчої діяльності своїх колег, співпрацювати;

- *особистісно-творчий компонент* демонструє вміння мислити згідно з новими науковими даними, критично оцінювати їх переваги і недоліки; вміння неординарно підходити до вирішення завдань, приймати найбільш оптимальні варіанти рішень; виявляти активність та відповідальність за особисте сприяння в організації експерименту;

- *професійно-рефлексивний компонент* характеризується здатністю викладача здійснювати аналіз власної наукової діяльності, усвідомлювати доцільність та соціальну значущість обраної наукової проблеми, адекватність визначеної мети і завдань, відповідність контенту наукового дослідження виокремленим завданням; передбачає сформованість знань про прийоми професійного самовдосконалення та уміння критично підходити до оцінювання власної діяльності, своїх здібностей; уміння виявляти недоліки та їх причини; уміння визначати стан готовності до науково-дослідницької діяльності [14].

На основі узагальнення схарактеризованих структур дослідницької компетентності презентуємо авторську 5-ти компонентну структуру досліджуваного явища (рис. 1):

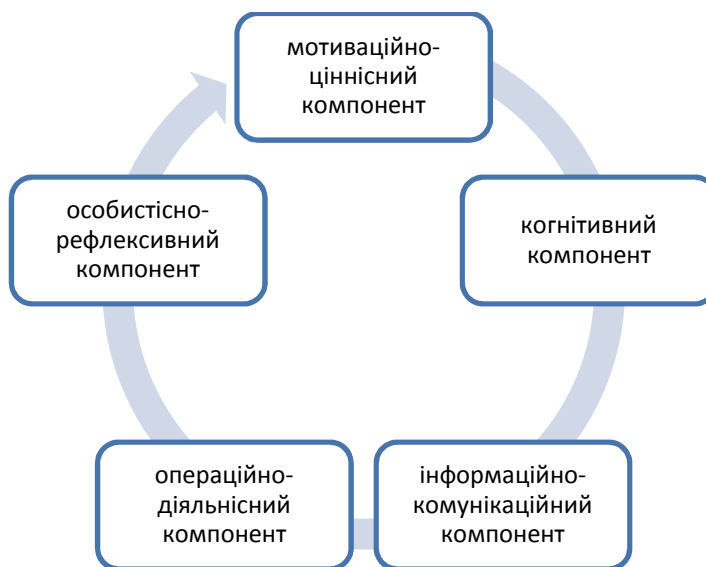

Рис. 1. Структура дослідницької компетентності менеджера сфери освіти

Зупинимося більш детально на характеристиці кожного компонента.

Мотиваційно-ціннісний компонент охоплює систему мотивів, професійних потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій менеджера сфери освіти щодо здійснення дослідницької діяльності. Передбачає усвідомлення значущості наукового пошуку для підвищення якості освітнього процесу, розвитку закладу освіти та вдосконалення

управлінських рішень. Виявляється у прагненні до професійного саморозвитку, готовності впроваджувати інновації, позитивному ставленні до досліджень, відповідальності за результати аналітичної діяльності та орієнтації на академічну доброчесність.

Когнітивний компонент включає сукупність теоретичних знань, необхідних для організації та здійснення дослідницької діяльності. Охоплює знання методології наукового пізнання, принципів педагогічних і управлінських досліджень, сучасних концепцій менеджменту освіти, закономірностей функціонування освітніх систем, методів збору, аналізу й інтерпретації даних. Передбачає розуміння нормативно-правових засад функціонування освіти, особливостей моніторингових процедур та критеріїв оцінювання якості освіти.

Інформаційно-комунікаційний компонент характеризує здатність менеджера використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в дослідницькому процесі. Передбачає вміння здійснювати пошук, відбір, систематизацію та критичний аналіз інформації з різних джерел, працювати з електронними базами даних, цифровими сервісами, статистичними програмами, онлайн-платформами для опитувань і моніторингу. Включає навички наукової комунікації: підготовку звітів, презентацій, публікацій, ведення професійного діалогу, представлення результатів дослідження та взаємодію з учасниками освітнього процесу.

Операційно-діяльнісний компонент відображає практичну готовність до реалізації всіх етапів дослідницької діяльності. Охоплює вміння визначати проблему дослідження, формулювати мету, завдання, гіпотезу, добирати адекватні методи дослідження, планувати експериментальну або аналітичну роботу, організувати збір емпіричних даних, здійснювати їх обробку та узагальнення. Передбачає здатність розробляти рекомендації за результатами дослідження, приймати обґрунтовані управлінські рішення та впроваджувати отримані результати в практику закладу освіти.

Особистісно-рефлексивний компонент охоплює професійно значущі якості особистості та здатність до самоаналізу власної дослідницької діяльності. Включає критичне мислення, ініціативність, відповідальність, самостійність, креативність, наполегливість, гнучкість у прийнятті рішень, стресостійкість. Передбачає здатність оцінювати власні дії та результати дослідження, виявляти помилки, коригувати стратегії роботи, визначати перспективи подальшого професійного зростання й удосконалення дослідницької компетентності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Отже, дослідницька діяльність менеджера сфери освіти є важливою складовою його професійної підготовки та ефективної управлінської практики, оскільки забезпечує науково обґрунтоване прийняття рішень, прогнозування розвитку закладу освіти, впровадження інновацій та підвищення якості освітніх послуг. Її успішна реалізація потребує сформованості дослідницької компетентності, яка є інтегрованою особистісно-професійною якістю фахівця і передбачає комплекс взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, інформаційно-комунікаційного, операційно-діялісного та особистісно-рефлексивного. Кожен із них виконує окрему функцію, а в сукупності вони визначають готовність менеджера до здійснення наукового пошуку, аналітичної роботи та впровадження результатів дослідження в управлінську діяльність.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у розробленні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх менеджерів сфери освіти, створенні діагностичного інструментарію для оцінювання рівнів її сформованості, а також у дослідженні можливостей цифрового освітнього середовища для розвитку дослідницьких умінь керівників закладів освіти. Актуальним є також вивчення зарубіжного досвіду підготовки освітніх менеджерів до дослідницької діяльності та адаптації ефективних практик до вітчизняної системи освіти.

Список використаних джерел

1. Арлачов В. В. Формування дослідницької компетентності у майбутніх педагогів професійного навчання під час практичної підготовки. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17458923>
2. Бібік Н. М., Литвинова С. Г. Формування дослідницьких компетентностей у педагогічній освіті. Київ: Педагогічна думка, 2020. 160 с.
3. Біда О. А., Сироєжко О. В., Шовш К. С. Роль дослідницької компетентності при підготовці майбутніх фахівців. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 206. С. 12–17. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-12-17>
4. Василенко К. Дослідницька компетентність майбутнього вчителя початкових класів: структурні компонент. *Вища школа*. 2019. № 16. С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.15330/esu.16.56-62>
5. Гавриленко О. О. Розвиток дослідницької компетентності вчителя в процесі навчання математики в 5–6 класах нової української школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2025. № 58. С. 237–247. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-237-247>
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html> (дата звернення: 22.04.2026).
7. Карпова Л. Дослідницька компетентність вчителя нової української школи. *Молодь і ринок*. 2019. № 1 (168). С. 85–89. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158531>
8. Кравченко С. О. Узагальнення сутності дефініції «дослідницька компетентність». *Молодий вчений. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. № 2 (54). С. 265–268.
9. Любчак Н. Особливості формування дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів української мови та літератури у процесі проєктної діяльності: дані емпіричного дослідження. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 32, Том 2, С. 171–176. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214693>
10. Нагаєв В. М. Формування дослідницької компетентності майбутніх аграрних менеджерів: дидактичний аспект. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 191. С. 66–76.
11. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»: Наказ Міністерства економіки України. 17 вересня 2021 р. № 568-21. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh_standartu_keriv_22_09.pdf (дата звернення: 22.04.2026).
12. Роганова М. В. Формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2025. № 1 (111). С. 144–156. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2025-111-1-144-156>
13. Сисоєва С. О. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навч. посіб. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС». 2016. 156 с.
14. Сисоєва С., Козак Л. Дослідницька компетентність викладача вищої школи: програма розвитку. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки)*. 2016. Вип. 1–2 (46–47). С. 39–45.
15. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.05.2021. №520. URL: [file:///D:/Doc/Downloads/66169117572ae471489619%20\(2\).pdf](file:///D:/Doc/Downloads/66169117572ae471489619%20(2).pdf) (дата звернення: 22.04.2026).
16. Штонда О. Г., Білецька С. А., Проскурня О.І. Формування дослідницької компетентності магістрів педагогічних університетів у процесі науково-дослідної практики. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2022. Вип. 51. С. 105–112. DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-51-12>

References

1. Arlachov, V. V. (2025). Formuvannya doslidnytskoi kompetentnosti u maibutnix pedahohiv profesiinoho navchannia pid chas praktychnoi pidhotovky [Formation of research competence in future vocational education teachers during practical training]. *Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky – Pedagogical Academy: scientific notes*, (18). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17458923> [in Ukrainian].

2. Bibik, N. M., & Lytvynova, S. H. (2020). *Formuvannia doslidnytskykh kompetentnosti u pedahohichnii osviti* [Formation of research competencies in pedagogical education] Kyiv: Pedagogical Thought [in Ukrainian].
3. Bida, O. A., Syroiezhko, O. V., & Shovsh, K. S. (2022). Rol doslidnytskoi kompetentnosti pry pidhotovtsi maibutnykh fakhivtsiv [The role of research competence in training future specialists]. *Naukovi zapysky. Seria: Pedahohichni nauky – Scientific notes. Series: Pedagogical sciences*, (206), 12–17. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-12-17> [in Ukrainian].
4. Vasylenko, K. (2019). Doslidnytska kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: strukturni komponenty [Research competence of the future primary school teacher: Structural components]. *Vyshcha shkola – Higher school*, (16), 56–62. <https://doi.org/10.15330/esu.16.56-62> [in Ukrainian].
5. Havrylenko, O. O. (2025). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vchytelia v protsesi navchannia matematyky v 5–6 klasakh Novoi ukrainskoi shkoly [Development of teacher's research competence in the process of teaching mathematics in grades 5–6 of the New Ukrainian School]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*. (58), 237–247. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-237-247> [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine «On Higher Education»] (2014, July 1) No. 1556-VII [in Ukrainian].
7. Karpova, L. (2019). Doslidnytska kompetentnist vchytelia Novoi ukrainskoi shkoly [Research competence of a teacher of the New Ukrainian School]. *Molod i rynok – Youth and the market*, 1(168), 85–89. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.158531> [in Ukrainian].
8. Kravchenko, S. O. (2018). Uzahalennia sutnosti definitsii «doslidnytska kompetentnist» [Generalization of the essence of the definition «research competence»]. *Molodyi vchenyi. Seria Pedahohichni nauky – Young Scientist. Series «Pedagogical Sciences»*, 2(54), 265–268 [in Ukrainian].
9. Liubchak, N. (2020). Osoblyvosti formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity – maibutnykh uchyteliv ukrainskoi movy ta literatury u protsesi proiektnoi diialnosti: dani empirychnoho doslidzhennia [Features of forming research competence of higher education students – future teachers of Ukrainian language and literature in project activity: Empirical research data]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues in the humanities*, 32(2), 171–176. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214693> [in Ukrainian].
10. Nahaiev, V. M. (2018). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnykh ahrarnykh menedzheriv: dydaktychnyi aspekt [Formation of research competence of future agrarian managers: Didactic aspect]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka – Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture*, (191), 66–76 [in Ukrainian].
11. Professional Standard «Head (Director) of a General Secondary Education Institution» [Professional Standard «Head (Director) of a General Secondary Education Institution»]. Order of the Ministry of Economy of Ukraine, September 17, 2021, 568-21 [in Ukrainian].
12. Rohanova, M. V. (2025). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnykh pedahohiv doshkilnoi osvity v protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of research competence of future preschool education teachers in the process of professional training]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka – Spirituality of the individual: methodology, theory and practice*, 1(111), 144–156. <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2025-111-1-144-156> [in Ukrainian].
13. Sysoieva, S. O. (2016). *Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vykladachiv vyshchoi shkoly* [Development of research competence of higher schoolteachers]. Kyiv: Edelweis [in Ukrainian].
14. Sysoieva, S., & Kozak, L. (2016). Doslidnytska kompetentnist vykladacha vyshchoi shkoly: prohrama rozvytku [Research competence of a higher school teacher: Development program]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka (seria: pedahohichni nauky) – Continuing professional education: theory and practice (series: pedagogical sciences)*, 1–2(46–47), 39–45 [in Ukrainian].
15. Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 011 Osvitni, pedahohichni nauky dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Higher Education Standard for Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences for the Second (Master's) Level of Higher Education] Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 520 dated May 11, 2021 [in Ukrainian].
16. Shtonda, O. H., Biletska, S. A., & Proskumia, O. I. (2022). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti mahistriv pedahohichnykh universytetiv u protsesi naukovu-doslidnoi praktyky

[Formation of research competence of master's students of pedagogical universities in the process of research practice]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky – Scientific notes of the Department of Pedagogy*, 51, 105–112. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-51-12> [in Ukrainian].

Novhorodska Y.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Pedagogics,
Primary Education and Educational Management
Nizhyn Mykola Gogol State University
novhorodska.yh@ndu.edu.ua
orcid.org/0009-0000-8273-9738

RESEARCH COMPETENCE AS A COMPONENT OF THE COMPETITIVENESS OF AN EDUCATIONAL MANAGER

Relevance of the study. The article highlights the urgent problem of forming research competence of future managers in the field of education as an important component of their professional training for managerial, analytical and scientific research activities. In the modern conditions of reforming the educational sector, dynamic social changes, digitalization of management processes and increasing requirements for the quality of educational services, the training of a new generation of managers who are able not only to effectively organize the functioning of an educational institution, but also to carry out scientific research, analyze problems, make informed decisions and implement innovations is of particular importance.

Main objective of the study. The purpose of the article is to reveal the essence of the concept of research competence and the content of the structural components of the phenomenon under study.

Methodology. In the process of scientific research, a set of theoretical research methods was used: analysis, synthesis and generalization of psychological and pedagogical literature to clarify the essence of the concept of "research competence", a systemic-structural approach to studying the structural components of the studied professional education.

Results/ findings and conclusions. The scientific novelty lies in the fact that, based on the results of scientific research, the author's interpretation of the research competence of an education manager as an integrative personal and professional formation has been formulated, which combines motivation for scientific research, a system of special knowledge, a set of practical skills and abilities, experience in research activities, as well as personal qualities necessary for the successful implementation of all stages of scientific research. The structure of the research competence of future managers in the field of education has been modeled, the components of which are defined as five interrelated components: motivational and value, cognitive, information and communication, operational and activity, personal and reflective.

Significance. The practical significance lies in the fact that the results of the study can be used in the educational process of higher education institutions and in the process of improving the qualifications of managerial personnel and teaching staff.

Keywords: management, education manager, research activity, research competence, motivational and value component, cognitive component, information and communication component, operational and activity component and personal and reflective component.

Отримано редколегією / Received: 22.04.2026
Прорецензовано / Revised: 30.04.2026
Опубліковано / Published: 28.05.2026